

Dr. sc. Edin RIZVANOVIĆ, redovni profesor
Pravni fakultet
Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru
Edin.Rizvanovic@unmo.ba

UDK 341.217(4-6EU)
339.923:061.1EU]:34
347.776(497.6)
pregledni znanstveni rad
Rad stigao: 11. travnja 2023.
Rad prihvaćen: 2. svibnja 2023.

BOSANSKOHERCEGOVAČKO AKCEPTIRANJE EUROPSKOG MODELA TRŽIŠNOG NATJECANJA

Sažetak: Autor u ovom radu analizira značaj što ga tržišno nadmetanje ima u Bosni i Hercegovini - genezu, propise i doseg, a u kontekstu procesa pridruživanja Europskoj uniji. Ugovorom o EEZ stvoreni su temelji zajedničkog tržišta, među kojima bitnu sastavnicu predstavljaju pravila konkurencije. Na značaj tih pravila, inter alia, upućuje njihov kontinuelni karakter, od momenta usvajanja (1957) do danas važećeg Lisabonskog ugovora. Proces preuzimanja europskog modela tržišnog natjecanja naša zemlja započinje putem regionalnih trgovinskih sporazuma: Sporazuma o slobodnoj trgovini i CEF-TA-e 2006, te Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (2008), iz kojeg jasno proizlazi obaveza usklađivanja bb. propisa iz oblasti konkurencije. O uspješnosti prihvatanja modela svjedoči Mišljenje Komisije (2019), u kojem se zahtjeva eliminiranje etničkog veta pri odlučivanju u organima uprave (Konkurencijskom vijeću). Na neusklađenost propisa, time izostanak adekvatnog tretiranja fer tržišnog natjecanja, utječu i drugi propisi koji determiniraju značaj fer konkurencije u našoj zemlji.

Ključne riječi: konkurencija, europski model, pravna stečevina, transfer modela, kontekst

1. Uvod

Tržišno natjecanje temelj je svakog tržišnog gospodarstva. U tom kontekstu, tržišno natjecanje predstavlja oblik rivalstva, odnosno konkurentsko suparništvo između poduzetnika. Stoga je ono moguće samo ako na nekom tržištu djeluje dva ili više poduzetnika. Tržišni takmaci se međusobno natječu cijenom i kvalitetom proizvoda.¹ Propisi o tržišnom nadmetanju, na generalnoj ravni, odražavaju sistem vrijednosti jednog društva, kroz njegov odnos prema potrebi fer takmičenja, koje je kao takvo uvjet za ekonomski i društveni napredak. O idealnoj konkurenciji, teoretski gledano, može se govoriti ukoliko postoji neograničeno velik broj, neograničeno malih poslovnih subjekata, koji su ravnopravni na tržištu. Ravnopravnost, pored takmičarskog dijela, podrazumijeva i jednake uvjete pri registraciji (ulasku na tržište) ali i prilikom prestanka poslovnih subjekata (stečaj, likvidacija). U ekonomskom smislu to bi značilo kvalitetnije, raznovrsnije i jeftinije proizvode, bolju uslugu, poticanje inovativnosti, što u zbirnom izrazu utječe na povećanje bruto društvenog proizvoda i zaposlenosti. Pored navedenog, uloga prava tržišnog natjecanja u Europskoj uniji ima za cilj: zaštitu potrošača, disperziju gospodarske moći na što širi krug subjekata, preraspodjelu gospodarskih izvora i bogatstva, zaštitu poduzetnika od nedopuštenih djelovanja njihovih konkurenata, ravnomjeran razvoj svih geografskih područja na nekom tržištu.

Razvojem tržišnih gospodarstava, javlja se i potreba za reguliranjem pravila tržišnog natjecanja, a prvi takav propis - Shermanov zakon (1890) pojavljuje se u SAD-u.² Početni europski integracijski koraci, ozvaničeni potpisivanjem Ugovora o Europskoj ekonomskoj zajednici (1957), sadržavali su jasno određenje prema značaju fer tržiš-

¹ CEROVAC, M., Rječnik prava i politike tržišnog natjecanja i srodnih područja, TEB, Zagreb, 2003.

² STEINER, J., Textbook on EEC Law, London, 1992, str. 117.